

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

יו"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו.-פרשת שמיני-תש"פ

בענין אמירת לשם יחוד קודם ספירת העומר וקודם כל מצוה

ראשית לכל יש לדון בעצם אמירת לשם יחוד קודם כל מצוה ובפרט במצות ספירת העומר שמציינים בה לקיים מצות עשה כשלא לכלל הדעות הוי מצות עשה כי הרי לחלק מהראשונים ספירת העומר בזה"ז הוי דרבנן וכמבואר בביאור הלכה ריש סי' תפט.

והנה בתשובת נודע ביהודה תנינא יו"ד סי' צג כ' וז"ל, אשר שאל בנוסח לשם יחוד אשר חדשים נתפשט ונדפס בסידורים הנה בזה אני שואלני נוסח אמירתו יותר ראוי לשאול אם נאמר טוב באמירתו, ולדעתי זה רעה תולה בדורנו ועל זמננו שלא ידעו מנוסח זה ולא אמרוהו והיו בתורה ובמצות הכל ע"פ התורה וע"פ דבריהם נובעים ממקור מים חיים ים התלמוד תומת ישרים תנחם והם הם אשר עשו פרי מעל שמים חסדם, אבל בדורנו הזה כי עזבו את מים חיים שני התלמודים בבלי וירושלמי והרבה היה לי לדבר מזה אבל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע וה' ירחם עלינו, ובגוף דבריו שצריך להוציא מפיו שעושה הכונה על פי הסוד ומביא ראיה מריש זבחים ב: שבגט צריך שיאמר בפירוש שעושה לשם גירושין וכן בנדר גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שבועות כ"ו: ע"כ דברי מעלתו ואני אומר ממקום שהביא ראיה משם הוא סתירה דהרי מחלק שם בין אשה לקדשים דאשה סתמא לאו לגירושין עומדת ולכך צריך שיאמר בפה וקדשים להכי סתמן כשרים ולפיכך סתמן לשמן עומדים, ומצוות שלנו כקדשים שסתמן לשמן עומדים. ואני אומר ק"ו הדברים אם בקדשים אף שודאי מצוה שיעשה וכמו שאמרו בזבחים שם לשם עשה דברים אפילו הכי אתנו בית דין דלא

לימא לשמו דלמא אתי לומר שלא לשמו והיינו שלא יאמר ולא יחשוב התם בתוס' בזבחים דף ב: ד"ה ב"ד רק יעשה העבודה ולא יחשוב כלל ק"ו בכוונת המצוות שיש בהם כמה עיקולי ופשוטי שמא יקצין בנטיעות וכמה חשש כאשר ראינו כל זה במופת פשיטא שיש לבטל שלא יכוין כלל ודי שעושה המצוה לשם מצוה.

ומ"ש מעלתו שטוב להיות הקשר אמיץ בדיבור ומחשבה ואנשי כנה"ג תיקנו לנו ברכה לפניה וכל שיש ברכה לפניה אין צריך לומר שום דבר לפניה רק הברכה וכל דבר שאין ברכה לפניה אני נוהג לומר בפי הנני עושה דבר זה לקיים מצות בוראי וזוה די ואין צריך יותר והכונה הוא רק פירוש המלות וכל התיקונים למעלה נעשים מאליהם ע"י מעשינו. מה שפלפל מעלתו מה שאומרים נוסח לשם יו"ד ה"י בוי"ו ה"י אם יש בזה משום הוגה השם ופלפל בדברי התוס' סוכה ה. ד"ה יו"ד אם בשני אותיות ראשונות יש איסור הוגה השם הנה לפי מה שאני זכור מילדותי ששמעתי האנשים ההם היו אומרים שם יו"ד ה"י בוי"ו ה"י במילואו וזוה ודאי ליכא משום הוגה השם אבל כבר גיליתי דעתי שיותר טובה השתיקה וישתקע הדבר וגם במחשבה לא יתשוב רק פירוש המלות ובדרך זה ילך בטח ולא יכשל בשום דבר. עכ"ל. ושנה את דבריו באו"ח תנינא סי' קז. ובצל"ח עמ"ס ברכות יא ע"ב.

ובתשובה מאהבה סי' א' לתלמיד הנוב"י ר"א פלעקלש האריך עד כמה הקפיד רבו בענין זה שלא לומר לשם יחוד, וגם החת"ס בדרשות ח"ג עמ' עד כ' שלא לומר לשם יחוד ובעיקר על פי מש"כ בתשו' חוות יאיר סי' ר"י יעווי"ש שהאריך בענין כסוי דברים הנעלמים.

ובעל הבאר מים חיים בספרו "שער התפילה" האריך לתרץ את דברי הנוב"י וכ' לדמות קיום מצוות לגיטין ולא לקדשים ולכך לא אמרי' במצוות סתמא לשמה. יעווי"ש היטב.

ונראה להוסיף על כך, דהנה נחלקו הגרי"ז הלוי על הרמב"ם בהל' מעה"ק עם החזון איש בסברת האי דין דסתמא לשמא אם הוא דין בחפצא של הקרבת הקרבן דבעצם ההקרבה יש חלות לשמה כסברת הגרי"ז הלוי בספרו שם, או דנימא דסתמא לשמה היינו שסתם מחשבת המקריב הוי לשמה ולא שהוא בעצם הקרבן אלא במחשבת המקריב כדכ' החזון"א בסי' מב קמא. ויעווי" בחזון"א שם שמדמה קדשים למחשבת גיטין וסברתו ניחא לפי הבנת בעל השער תפילה דבעי' כוונת מקריב, ואילו סברת הגרי"ז מתאימה לדברי הנוב"י דאי"צ כוונת מקריב והוא בעצם הקרבן, יעווי"ש.

ולמעשה, הרבה אחרונים הסכימו לדברי הנוב"י אך יש שחלקו על דבריו, ומנהג הדברי חיים היה שלא לומר לשם יחוד כי נפק מפי הנוב"י ויעווי" בדברי יציב ח"ד סי' סה, ובעלזא נהגו שלא לאומרו ביום הילולא דיליה, ויעווי" בסידור יעב"ץ סולם בית א-ל בח"ב ע"א.

ובקצה המטה סי' תקפה או' ט' שמביא סברא שהנוב"י חזר בו ממה שאסר לומר לשם יחוד. ובס' אור לישרים דרוש א' מר"ז איידליין שהיה מגיד מישרים בפראג בימי הנוב"י שהאריך בחשיבות אמירת לשם יחוד, וכ"כ בשבט מוסר פל"א.

וההולכים בדרך הבעש"ט כדכ' הנוב"י שם הקפידו כן לומר לשם יחוד וכמבואר בבעש"ט עה"ת בפרשת מטות ובנועם אלימלך פרשת מצורע ד"ה א"י זאת ובצעטל קטן מהר"ר אלימלך זיע"א או' ד, ויעוי"י בערוגת הבשם או"ח סי' טז או' א, ויעוי"י עוד בלשם שבו ואחלמה שלמרות שלא היה מעדת החסידים וכ' בעמ' קג סי' ה' ומאריך בחשיבות אמירת לשם יחוד וז"ל, ענין אמירת לשם יחוד אשר נתקן מחכמי חרשים לומר קודם טהרה ולב בר אך כל היחודים המתקנים למעלה ע"י התורה והמצוה הרי אין זמן קבוע אינו לפי כי למעלה לחברתה וכ"א מתקן מצוה אחת ואינו דומה אחד לחבירו בזה. עכת"ד.

וכ"כ החיד"א בספרו מורה באצבע אות א, וז"ל, לפני כל לימוד וכל מצוה ובפרט כשנותן צדקה טוב להרהר תשובה ואה"ב יאמר נא ישראל לשם יחוד קב"ה ושכינתיה ודחילו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ויהי נועם ואל תשגיח במי שזלזל בזה ועיין במ"ש בקונטרס שמחת הרגל (על מגילת רות סוף לימוד ב). עכ"ל. ובפירושו על התהילים יוסף תהילות פרק נ האריך מאוד לבאר את חשיבות הענין לומר לשם יחוד.

ובס' מאיר עיני הגולה עמ' 76 הביא מבעל החידושי הרי"מ שהשיג על דברי הנוב"י וכדברי הבעל השער תפילה. וכ"כ בס' ארצות החיים מבעל המלבי"ם בהמאיר לארץ סי' כה או' כט שכבר נהגו חסידים ואנשי מעשה לאומרו.

וחשוב לציין בהקשר לנאמר בפרשה אם בחוקותי תלכו ופירש"י שתהיו עמלים בתורה, שעיקר יחוד קוב"ה עם שכינתיה נעשה על ידי עסק ועמל התורה וכמבואר בספה"ק ראשית חכמה שער האהבה סוף פ"ח על פי דברי הזוה"ק בויקרא דף כב., יעוי"י ש, וגם מה שהרחיב בפ"ט שם בהבנת כל ענין יחוד קוב"ה ושכינתיה.

ובאמירת לשם יחוד שקודם ספירת העומר אומרים לקיים מ"ע, אפי' שיש בזה מחלוקת הראשונים אם הוא דאורי"י או לא, ונחלקו האחרונים בנוסח זה והטוב ביותר לומר לקיים מצות ספירת העומר כמו שכתוב בתורה וכו'.

באיסור אכילת שרצים - הפרשת שמוני

במס' מכות דף ט"ז. איתא אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש משום שרץ השורץ על הארץ צרעה לוקה שש משום שרץ העוף.

ונחלקו הראשונים בביאור הגמ', שיטת רש"י והרמב"ן בספר המצוות שורש ט' ורוב הראשונים שאם אכל פוטיתא דהיינו שרץ המים לוקה ארבע משום ב' לאווין הכתובים בשרץ המים א' וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם וכמובא בפרשתנו (י"א י' ב') וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו כמובא בס' דברים (י"ד י') ועוד ב' לאווין הכתובים לגבי כל שרץ אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם כמובא בפרשתנו (י"א מ"ג) והאוכל נמלה בנוסף לשני הלאווין שנאמרו על כל שרץ לוקה גם על שלושה לאווין הכתובים על שרץ הארץ א' וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל כמו' בפרשתנו (י"א מ"א) ב כל הולך על גחון לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלו כי שקץ הם. (שם י"א מ"ב) ג' ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרמש על הארץ (שם י"א מ"ד) ובצרעה מלבד חמש אלו לוקה גם משום שרץ העוף וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו כמו' בס' דברים י"ד י"ט.

אבל הרמב"ם בספר המצוות מצווה קע"ט ובהל' מאכלות אסורת פ"ב הכ"ג כתב, שאין לוקין על עבירה אחת יותר מפעם אחת אף שנאמרו על עבירה זו כמה לאווין וראייתו מאיסור שעטנז שנאמרו בו ב' לאווין ואין לוקין עליו אלא פעם אחת ולכן פירש את הגמ' שהאוכל פוטיתא לוקה ד' משום שמדובר בבירה שיש בה כמה סוגי עבירות כגון שהיו לה כנפיים והיא גם מהלכת על הארץ וגם גדילה במים והיא מן המינים שנבראו בפירות. ולכן לוקה ד', א' משום שרץ המים, ב' משום שרץ העוף, ג' משום שרץ הארץ, ד', משום שרץ הרוחש לאחר שיצא מהפירות. ואם היתה גם מהמינים שאינם פרים ורבים נוסף עליה לאו חמישי. ואם היתה גם מין עוף טמא נוסף עליה לאו שישי.

והרמב"ן שם חלק על יסודו של הרמב"ם וסבר שגם כשנאמרו כמה לאווין על עבירה אחת לוקה על כולם ואת הראיה משעטנז דחה דשאני התם שהשני לאוין לא באו לכפול את המלקות אלא האחד לאסור אפילו העלאה והשני להתיר כשאין בו הנאה לגוף.

והסיבה שריבתה התורה הרבה לאווין באיסור זה, כתב הפרי חדש בסוף סי' פ"ד כתב שמחמת שאי אפשר להיזהר מלהכשל באיסור תולעים אם לא בזרזות גדול הוצרך הכתוב לזרז בו ביותר להרבות לאווין באיסורו, ומובא בסה"ק על אחד הצדיקים שהיה נזהר עד מאד בתולעים

ושאלוהו מדוע, אמר שמי שאינו נזהר נוצר במעיו הר של תולעים ומי שנוהר בודאי שיכנסו למעיו תולעים אך בכמות הרבה יותר קטנה.

וידום אהרן ופי' רש"י שקיבל שכר שנת יחד הדיבור עליו בפרשת שתויי יין, ויל"ע מהו המידה כנגד מידה בשכר זה ומדוע דווקא התייחד הדיבור אליו בפרשת שתויי יין.

והנראה לבאר בזה, דהנה ב"וידום אהרן" התגלה לנו שבעבודת השם השלימות היא להיות מיושב בדעתו ושולט בעצמו, ולקבל דין ה' בכל מצב, וכבר ראינו זאת אצל אהרן בפסוק בפרשת שמות, וראך ושמח בליבו, כי אהרן הכהן הגדול זכה לשלימות השליטה על ליבו שזוהי שלימות העבודה.

ומשום הכי שתויי יין אינם ראויים לעבודה כי הם ברשות יינם ואינם ברשות עצמם ובוראם, ולכן פסול עבודתם, ואהרן שגילה שלימות השליטה בכוחותיו בזמן שהיה בגודל צערו והגביר כוחות נפשו על נטיות ליבו, לכן זכה ליחוד הדיבור בפרשה זו דשתויי יין דווקא. והבן, ואכן בכח שליטתו על כוחותיו היה יכול לשלוט במידת השלום ולהיות אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. כי היה במידת ההשתוות בשלימות.

בפרשתנו מבואר עשיית הקרבנות דיום השמיני לפרטי פרטיהם, וידוע דכל מה שנכתב בתורה יש בו מסר והוראה לדורות, ויל"ע מה נ"מ לנו עשיית הקרבנות דיום השמיני לכל פרטי פרטיהן הקרבן עם הקרבת החזות על גבי המזבח וכו' וכו'.

והנראה בזה הוא, דכל מעשה הקרבנות וכל פעולת קירבה להשי"ת שהיתה אי פעם בעולם קירבה את כל העולם ובכללן את הדורות הבאים עד ביאת המשיח לבורא עולם, וכן כל פעולה טובה הנעשית מבריאת העולם ועד עתה, הרי שבקרבנות דיום השמיני שהיה יום מיוחד במינו כמו' בגמ' ומדרשים, כל הפעולות והמעשים שנעשו בו קירבו את כל הבריאה כולה מראשיתה ועד אחריתה לבורא ויש בפעולות אלו קשר גם לדורותינו שנולדו לעולם שהיה מתוקן יותר

מזמה שהיה לולא קרבנות אלו, ולכך כל מעשי היום קשורים אלינו כי יש לנו קשר לאותם מעשים
וכאמור.

גליון זה לעי"נ הא' החשובה מרת פרידא גיטל בת הרב שמואל אהרן ע"ה

נלב"ע כ"ד ניסן תש"מ